

Memorye

Kroniek van godsdienstige en politieke twisten in Alkmaar, 1618-1621

bron

Memorye. Kroniek van godsdienstige en politieke twisten in Alkmaar, 1618-1621. Regionaal Archief Alkmaar, Alkmaar 2011

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_mem002memo01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de [gebruiksvoorwaarden](#).

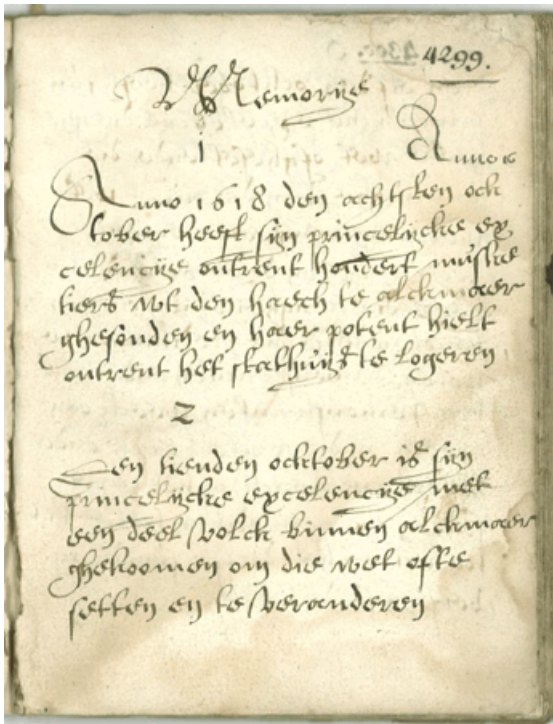

digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m.

en NWO

Kroniek van godsdienstige en politieke twisten in Alkmaar, 1618-1621. Anoniem.

Collectie Aanwinsten, inventarisnummer 152

'Memorye'. Verhaal in kroniekvorm van het verzetten van de wet door prins Maurits en het gebeurde ten aanzien van de remonstranten. Oktober 1618-maart 1621.

Regeerings-verandering door Prins Maurits en verstoringen van de samenkomsten der remonstranten.
Oct. 1618-Maart 1621

Memorye

1

Anno 16

Anno 1618 den achtsten ocktober heeft Sijn Princelijcke Excelencye ontrent hondert musketiers uut Den Haech te Alckmaer ghesonden en haer potent hielt ontrent het stathuys te logeren.

2

Den tienden ocktober is Sijn Princelijcke Excelencye met een deel volck binnen Alckmaer ghekoomen om die wet of te setten en te veranderen.

3

Den elfden ocktober heeft Sijn Princelijcke Excelencye die gheheele wet ofgheset ende die sommyghe van die ouwe wet wederom aenghenomen ende voort anderen daer bij ende hij heeft die aenghenomen overicheyt bevolen dat se die predikanten te weten remonstranten ende kontra remonstranten weeck om weeck in die Grootte Kerk ende weeck om weeck in het capel souden laten prediken totter tijt toe datter het Dortse Synody in versien soude hebben.

4

Den twaelfden ocktober heeft Sijn Princelijcke Excelencye al die overicheyt van die schutterije ontboden op het stathuys te koomen voor hem en voor die nieuwe aenghenomen overicheijt en hij heeft die overicheyt van die schutters ghevraecht of die schutterij die nieuwe aenghenomen overicheyt die Sijn Princelijcke Excelency doentertijt geset hadde voor haer wettelijcke overicheyt begeerde te kennen daerop hebben die schutters ja ghesaeyt dat sij die nieuwe aenghenomen overicheyt wel voor haer wettelijcke overicheyt begeerde te kennen midts condycie watter voorheen van

het jaer van tien of tot nou toe ghepasseert was dat men dat nou niet meer ghedencken en souden daer en wilde die nieuwe aenghenomen overicheyt niet wel aen om dat te beloven maer omdat het Sijn Princelijcke Excelencye oock op haer begerde soo hebben sij 't noch ghedaen en hebben malkanderen en oock Sijn Princelijcke Excelencye daer die hant op ghegheven watter voorheen aen beyde sijden ghepasseert was niet meer te ghedencken.

5

Den dartienden ocktober is Sijn Princelijcke Excelencye met

een deel van sijn volck wederom uut Alckmaer vertroocken.

6

Anno 1619 den vierden marcyus is Plancyus van Amsterdam en oock Hermanus van Enckhuysen beyde predikanten als ghekommeteerd van 't Dortse Synody te Alckmaer ghekomen om die remonstrantense predikanten die onder het clastus van Alckmaer behoorden om die te examineren en die het haer goet docht of te setten ende dit haer doen is wat belet van die jongens en oock van sommige ouden die doentertijt in die kerck waren want het

doentertijt seer kout was soo datter doen veel graeu in die kerck was.

7

Den sevenden marcius is[...]ser een burgermeester J.v.N. nae Den Haech getrocken om over die rebellicheyte van die burgerije te klagen en hij is den negenden marcius met ontrent hondert Haechse musketiers binnen Alckmaer wederom ghekomen en die musketiers sijn op het stathuys gelogeert.

8

Den tienden marcius heeft Sijn

Princelijcke Excelencye noch drie vaendelsoldaten binnen Alckmaer ghesonden om die burgerije ofte het graeu in stilte te brengen ende te houwen.

9

De sestienden marcius hebben die twee voorseyde predikanten te weten Plancyus van Amsterdam en Harmanus van Enckhuysen en oock die predikanten die kontra remonstrants ghesint waren en onder het Alckmaerse classis behoorden wederom haer voorgaende werck dat sij den vierden marcius begonnen hadden en niet en kunnen uitvoeren van het graeu die doenter[tijt]

door die groote koude in die kerck waren en daer veel rebellicheynt bedreven, wederom bij der hant ghenomen en hebben die remonstrantse predikanten gheëxamineert ende meest van haer dienst gheset, het welcke Jan van Foreest die doentertijt binnen Alckmaer stont een of was.

10

Den selven dach, te weten den sestienden marciius, is Jan van Foreest boven voor die heeren ontboden en die heeren burgermeesters hebben rekenschap van sijn geloof begeert en Jan van Foreest die heeft daer voor die heeren sijn gheloof vrijmoedich beleden ofte bekent. Doen hij nou

dit dus vrijmoedich voor die heeren beleden hadden, soo hebben die heeren op hem begeert dat hij haer dat in geschrift geven soude, het welcke hij haer datelijck ghedaen heeft. Nou dit dus ghedaen sijnde, soo hebben die heeren op staende voet begeert en hem oock belast ende bevolen dat hij hem niet vervorderen en sou binnen ofte buyten Alckmaer meer te prediken.

11

Den seventienden marciius, want het doen sondach was en het die remonstranten beurt geweest soude hebben om in die Grootte Kerck te prediken, soo sijn die vier vaendelssoldaten met die hondert musketiers die burgermeester J.v.N.

den negenden marcius ut Den Haech gebrocht hadde belast den ghehelen dach voor haer vaendragers losementen in haer volle geweer te staen van 't smorgens te sessen tot 't savonts te sessen en die hondert Haechse musketiers die hebben haer aen twien gedeelt. Die eene helft die sijn 't smorgens te sevenen met haer volle gheweer in die Grote Kerck getrocken en die andere helft die hebben mede den ghehelen dach in haer volle geweer op het stathuys ghestaen. Dese soldaten altsamen hebben soo lange in haer volle geweer ghestaen tot dat die kontra remonstranten drie predikacyen in die Groote Kerck ghedaen hebben ende dus hebben sij die

Groote Kerck buyten haer beurt ingenomen ende die andere uut gekeert.

12

Den drieëntwintichsten marcius zijn die hondert Haechse musketiers die op het stathuys lagen wederom nae Den Haech vertrocken.

13

Den selven dach te weten den drieëntwintichsten marcius soo isser een burger O.P.B. ghe-naemt die mede een of was van die gasten die den vierden marcius wat rebellicheynt in die Groote Kerck bedreven hadden van sijn broeders sijde ghevangen ghenomen soo hij met sijn broeders kint te begrafenis ginck.

14

Den vierden april heeft Sijn Princelijcke Excelencye sijn luytenant Market te Alckmaer ghesonden om alle die overicheyt van die schutterije of te setten en anderen die het die Maeyestraet beliefdn wederom aen te nemen het welke soo gheschiet is.

15

Den sesten april soo is den prockereur generael te Alckmaer gekoomen om enighe van die gasten te lichten die den vierden marcius die rebellicheyte in die kerck bedreven hadden maer hij en heeft niemant ghekrege want sommige waren al gevlucht.

16

Den sevenden april hebben die remon-

stranten binnen Alckmaer wederom predicacye in een schoenmakers loeyschuer ghehoort van een buyten remonstrants predikant ende dat heeft soo langhe onbelet geduert tot den sevenenwintichsten april toe.

17

Den sevenentwintichsten april sijn der twee kommesarissen uut Den Hage te Alckmaer ghekomen om die armyanen te doen verbieden dat sij niet meer armiaensche predicacyen hooren en souden binnen ofte buyten die stat van Alckmaer op hondert gulden te verbeuren het welcke alsoo gheschiet is.

18

Den selven dach te weten den

sevenentwintichsten april soo hebben die kommesarissen den schoenmaker ontboden die die loeyschuer toequam daer die armianen in ghepredickt hadden en hebben met hem en met den officier en met een burgermeester J.v.N. ghe-naemt die loeyschuer gaen besien en doen sij se wel besien hadden, hebben sij den sleutel van die loeyschuer van den schoenmaker gheëyst en die schoenmaker die heeft se haer ongheweygert ghegeven.

19

Tusschen den seven en achtentwintichsten april 't snachts tusschen elf ende twaelf uren sijnder ontrent veertich

musketiers met die statstimmerluy ghesonden om die voorschreven loeischuer daer die remonstranten in ghepredickt hadden van binnen te raseren en al die bancken en oock die predickstoel en al watter tot die predicacye dienstich was te ontsloopen en wech te halen het welcke alsoo gheschiet is.

20

Den achtentwintichsten april hebben die vier vaendelsoldaten den ghehelen dach in haer volle gheweer ghestaen om die armianen het prediken te beletten of sij begonnen hadden.

21

Den twaelfden maey sijn die

remonstranten te Oudorp ghegaen en hebben in een boerenschuer beginnen te prediken ende dit heeft soo lange onbelet gheduert tot den sesentwintichsten maey toe.

22

Den sesentwintichsten maey isser een deurwaerder uut het hof te Alckmaer ghekomen ende heeft afgepublyceert dat hem niemant en soude vervorderen van die Remonstranten binnen ofte buyten Alckmaer te prediken in huysen, schueren, velden, schuyten oft wagens ofte waer het soude mogen wesen op die verbeurte van hondert gulden die het in sijn huys, schuer ofte velt toeliet ende die daer quam prediken soude verbeuren ses-

hondert gulden ende wat ouderlinghen ofte diakenen dat daer quamen om predicacye te hooren soude elck twiehondert gulden verbeuren en die ghemene man die daer oock quam om predicacye te hooren soude verbeuren ghestraft te worden soo 't mijn heren beliefdn.

23

Den negentwintichsten maey is den burger C.P.B. gheuaemt die den drieëntwintichsten marcius van sijn broeders sijde, soo hij met sijn broeders kint te begraefnis ginck, ghevangen ghenomen was, door groot versoeck van sijn vrienden soo aen het hof als oock aen die heeren van Alckmaer sonder schandael los en vrij ghelaten.

24

Den twieden juynius hebben die remonstranten buyten Alckmaer in die Langhe Laen opt 't sHeren wech beginnen te prediken.

25

Den negenden juynius hebben die remonstranten wederom in die Lange Laen wederom ghepredickt.

26

Den twaelfden juynius sijnder twee burgers, den enen ghenaemt H.J. ende was een hennepklopper ende den anderen ghenaemt J.J. ende was een korfmaecker; dese sijn voor schout en schepens ontboden die daer mede in den Hout Lange Laen geweest waren

in die armiaensche predicacye en sij hebben haer ghevraecht en oock van haer willen weten wie daer mede in die predicacye geweest waren ende oock wie die aelmissen vergadert hadden, maer dese mannen en wilden 't haer niet seggen omdat sij niemant in schade en soude brengen, soodat dese mannen daerom viertien dagen mosten ghevangen sijn.

27

Den sestienden juynius hebben die remonstranten in den Hout beginnen te prediken.

28

Den tweeëntwintichsten juynius hebben die burgemeesters uut den

naem van die vroetschappen al die in stadtsbedieninge waren als die stoepwacht en oock kaesdragers en oock bierdragers en oock sackedragers en oock stadts vullisluy en oock al die in stadts werck sijn, laten verbieden dat se haer niet vervorderen en souden bij die armianen binnen ofte buyten die stat te predicacye te gaen op pene van haren dienst te verlaten.

29

Den drieëntwintichsten juynius soo hebben die armyanen ofte remonstranten wederom in den Hout gepredickt en soo sijnder twee kommesarissen uut het Hof met een burgemeester *Jan v. Nieuburg* ghenaemt, met een

vroetschap *Jan Paeu* ghenaemt en was oock kappeteyn van die schutterij met den officier met sijn dienaers met den lantdrost met sijn dienaers met een kernel van die soldaten met meest al die officiers van die vier vadels soldaten die doentertijt binnen Alckmaer lagen met een deel musketiers en daernae volchden een vaendel soldaten achter aen. Dese sijn altsamen nae den Hout ghegaen om die armianen die daer bij malkanderen in den Hout vergadert waren om predicacye te horen, om die te storen en te verjagen, het welcke soo gheschiet is en doen al dit voorschreven volck bij die armiaensche vergaderinge quamen om die te verjagen, soo sijn die armianen meestal bij malkanderen ghebleven, uutgenomen

die predikant die begeerden die armianen dat hij wech gaen soude omdat hij met die kommesarissen bekent was ende doen dit voorschreven volck sach dat die vergaderinge niet en ginck loopen, soo is den officier met een deel van die opperste hoofden wel twintich, soo mijn bij gissinge gheseijt is met haer bloote geweeren door die vergaderinge gedrongen ende hebben het volck met het plat van haer bloote geweeren op het lijf gheslagen om die vergaderinge een angst aan te jagen omdat sij souden gaen loopen en die armiaense vergaderinge die seijde sij mochten met haer doen, soo sij 't haer verstonden sij en waren niet van meninge om te gaen loopen ofte om haer tegen die anderen te versetten, soo heeft den officier mede met sijn blote

geweer door 't volck gedrongen nae den voorsinger O.J.K. ghe-naemt en hij heeft hem het boeck uut sijn hant ghenomen en heeft hem gevraecht waer haer predikant was en die voorsinger en wilde het den officier niet seggen. Soo isser een burger geweest J.T. genaemt en was een hennipklopper die wat woorden teghen haer ghemaect heeft, die worden strackx ghevangen genomen soodat die vergaderinge haer best gedaen heeft om dese voorschreven ghevangen weder los te krijgen en sij hebben hem oock op staende voet los gekregen. Soo nou dit aldus ghedaen sijnde soo sijn sij altsamen wederom nae die stat ghegaen en lieten die vergaderinge daer noch bij malkanderen blijven. Korts daernaes is die vergaderinge oock gescheijden.

30

Den selven dach te weten den drieentwintichsten junyus doen sij voor den middach in den Hout soo verstoort waren sijn sij wederom nae den middach buyten bij die Schermeer bij die galgh wederom vergaderinge ghehouwen sonder predkant en sij en sijn niet ghestoort.

31

Den dartichsten junyus hebben die vier vaendelsoldaten den ghehelen dach in haer volle gheweer ghestaen en die arminianen oft remonstranten hebben den selven dach twee predikacyen in den Hout ghehoort en sij en sijn niet ghestoort.

32

Den sevenden juylius hebben die vier vaendelsoldaten den ghehelen dach in

haer volle gheweer ghestaen en die remonstranten hebben den selven dach twee predicacyen in den Hout ghehoort en sij en sijn niet ghestoort.

33

Den viertienden juylius hebben die remonstranten wederom twee predicacyen in den Hout ghehoort en sij en sijn niet gestoort.

34

Den achienden juylius soo heeft die voorsinger ende O.J.K. ghe-naemt in die gijseling moeten gaen omdat hij niet seggen en wilde tegen die overicheyt waer dat die remonstrantse predikant ghelogeert hadde gheweest.

35

Den enentwintichsten juylius hebben

die armianen wederom twee predicacyen in den Hout gedaen en sij en sijn niet gestoort

36

Den vijftwintichsten julyus isser te Alckmaer afgepublyceert dat hem niemant en soude vervorderen buyten ofte binnen Alckmaer enighe armiaensche predicacyen te doen op die verbeurte van vierhondert gulden ende wat personen dat daer quamen om die predicacye te hooren, soude verbeuren elcke persoon vijftwintich gulden ende die in enige lants ofte stadtsbedieninge waren soude daerenboven haer officy quyt sijn ende of daer iemant in boeten quam te vervallen soude noch moeten seggen wie daer mede geweest waren en de als hij dat niet en wil doen soude noch daerenboven

verbeuren vijftwintich gulden omdat hij niemant beklappen en wilden.

37

Den achtentwintichsten juylius hebben die remonstranten voor die middaech vergaderinge sonder predikant in die weseschuer ghehouwen want het doe regenachtich weer was dat sij in den Hout niet vergaren en mochten ende den officier quam wel twee eysen in die weseschuer om haer in haer doen wat te beletten en hij vermaenden haer dat sij 't niet doen en souden omdat sij in geen moeyten ofte kosten komen en souden, Ende daer waren der die tegen den officier saeyden dat sij 't niet en begeerden te laten ende soo haest als die vergaderinge 't smiddaechs ghescheyden was

soo sijn der strackx een vaendel soldaten ingetrocken om datter die remonstrante geen meer vergaderinge in die schuer houwen en souden.

38

Den selven dach te weten den achtentwintichsten juylius sijnder een deel van 't armiaense graeu nae den middaech op die ouwe Stenen Brug bij malkanderen vergadert sonder predikant en hebben twee ofte drie salmen ghesonghen. Soo isser een treffelijck arminiaens burger die wel eertijts schepen van Alckmaer is geweest ende is J.A.S. ghenaemt bij dese vergaderinghe ghekomen ende die heeft haer ghebeden d[at] sij sulckx niet doen en souden maer da[t] sij veel liever elck nae sijn huys gaen

souden om daer wat te lesen ende te singen want hij saeyde haer dat hij sorchde dat het daer niet wel oflopen en soude, soo sijnder sommige van die vergaderinge die saeyden tegens desen goeden man die haer wat ten besten raden wilden dat sij 't niet laten en wilden dat hij mede bij haer souden koomen indien dattet hem beliefdn, soo sij nou desen goeden man niet en wilden hooren, ofte nae sijn raet doen, soo is desen man wederom nae huys ghegaen, strackx daernaes is den officier bij haer ghekomen en die heeft et haer verboden dat sij sulckx niet doen en soudn, maer dat sij nae huys gaen soudn of het soude met haer daer qualijck oflopen, soo hebben sij den officier begeckt ende nae gheroepen ofte gejout,

soo is den officier wederom van daer ghegaen, strackx daernae isser een vaendel Schotten ghekoomen en die sijn door 't volck ghedrongen ende hebben die vergaderinge met haer piecken en va[n] het stocken op 't lijf gheslagen, doen nou een deel van die omstanders sagen dat die burgerij van die soldaten gheslagen worden, soo hebben sij stenen uut die straet ghehaelt en hebben die soldaten beginnen te goeyen doen hebben die soldaten met scharp gheschoten soo datte[r] wel vier ofte vijf burgers ghequest sijn nou dese vergaderinge sach datte sommige van haer volck ghequetst worden sijn sij altsamen gaen lopen doen nou dese vergaderinge was gaen lopen soo sijnder strackx twee vaende[l] soldaten op die Stenen Brug ghetrocke[n]

en hebben die brug also ingenomen en die andere twee vaendelen die stonden bij die waech mede in haer volle gheweer met kogels in haer monden, soodat daer doentertijt veel kogels door die burgers huysen gheschoten sijn van die soldaten

39

Den selven dach te weten den achtentwintichsten juylius strackx nae dese fuery isser een luytenant van die soldaten nae het hof ghereden en die heeft over die burgerij clachtich geweest.

40

Tusschen den acht en negentwintichsten juylius 't snachts soe is den officier

met een deel soldaten ghegaen ende hebben sommige burgers deuren opghesmeten en hebben vijf burgers van haer bet ghehaelt die daechs te voren mede op die Stenen Brug gheweest waren.

41

Den laetsten juylius heeft Sijn Prinselijcke Excilencye ruym hondert musketiers van die Amsterdammer wacht ofte om beter te verstaen van die Amsterdammer stoepschijters te Alkmaer ghesonden.

42

Den eersten augustus isser een grote brant te Alckmaer in die soutketen ghekomen, soo datter wel negen soutpannen verbrant sijn, maer die

schutterij en most nae ouder gewoonte in haer geweer niet koomen elck op sijn hoeckkslach soo sij voorheen gedaen hadden en oock ghehouwen waren om te doen ofte wat schutters die dat niet en deden die waren in boeten vervallen maer nou en sagent die heeren niet voor goet aen dat die schutters nou mede in die wapenen komen en souden, omdat die heeren vreesden of daer enige moeyten ofte swaricheyt door ontstaen mochte tusschen soldaten en burgers, maer die soldaten stonden altsamen in haer volle geweer elck vaendel daer 't bescheyden was.

43

Den twieden augustii heeft Sijn Prinselijcke Excelencye noch twee vaendel

soldaten binnen Alckmaer gesonden.

44

Den vierden augustus heeft Sijn Princelijcke Excelencye noch een vaendel soldaten binnen Alckmaer gesonden.

45

Den sevenden augustus sijn die Amsterdammer musketiers wederom uut Alckmaer ghetrocken.

46

Den acht ende negenden augustus ende voort daernae soo sijnder sommige burgers die eertijts in den Hout te predicacye bij die armanen geweest waren briefkens ghesonden dat sij binnen vierentwintich uren

man en hadde gheen gelt om den officier te geven die worden sijn bannesement noch een half jaer verlanckt omdat hij geen ghelt en hadde om den officier te gheven, soodat hij anderhalf jaer uut die stat van Alckmaer ghebannen wert, ende die vierden is ghe-naemt M.J. ende was een wollen wever ende die is met weynich onkosten daechs daernaes los en vrij uut gelaten want hij was daer droncken op die tijt voor bij ghekoomen doen 't armiaense graeu op die Stenen Brug vergadert was, soodat hij daer een weynich was bij blijven staen kijcken ende die vijfde die en was niet mede op die stenen brug gheweest doen 't armiaense graeu daer vergadert was maar hij hadde voor den middach mede

in die wese schuer gheweest doen die Armianen daer vergaedert waren. Daerom most den man mede den officier noch vijftwintich gulden geven. Nou desen man en hadden soo veel middelen niet, dat hij den officier vijftwintich gulden geven kon, ofte men mosten het gelt van die goede luyden bidden, ghelijck men oock ghedaen hebben. Ende soo is desen man mede sonder schandael uut die ghevanckenisse ghekomen. Ende man is ghe-naemt G.P. ende was een turfdraeger.

48⁺

⁺[47 is overgeslagen]

Den vijftienden september soo isser te Alckmaer van die predickstoel verkondicht dat men Niclaes Bodichgeris niet meer voor een predikant soude houden

ende dat hem het Synodus van Edam van alle kercklijcke diensten ontslagen hadden. Ende dat eendeels omdat hij onwettelijk te Alckmaer in sijn dienst ghekomen was, soo sij 't verstonden ende oock anderdeels omdat hij in 't Synodus van Edam eenige swaericheyte vout om die onder teyckeninge te doen die het Synodus van Edam hem oplaeyden om te doen.

49

Den sestienden, seventienden ende den achienden september soo sijn alle die schoolmeesters die binnen Alckmaer ende oock die schoolmeesters van alle die dorpen die onder het classis van behooren den Alckmaer behoorden, te Alckmaer in het sakersty ontboden gheweest ende daer sijn twee kommesarissen geweest.

met enige predikanten om die schoolmeesters te examineren en om haer voor te houwen ende te vragen, of sij den catagissemus ende die Nederlantse confessye ende oock het boeck dat het Dortse Synody ghemaect hadde, niet en bekende in alles met Goodts woort te accorderen ende die drie voornoemde boecken conform Goodts woort te wesen ende daervoor te houwen. Daer most nou elck schoolmeester sijn verstant ofte ghevoelen opseggen ende wat schoolmeesters die haer ghevoelen nou met dese voornoemde drie boecken accordeerde ofte overeenquamen, die mochten in haren schooldienst contuniweren ofte blijven. Ende wat schoolmeesters dat haer ghevoelen met dese drie voornoemde boecken in alles niet en accordeerde ende

dat sij saeyden dat sij daer enighe swaricheyt in maeckten om die te onderteyckenen. Alwaer 't schoon dat sij prisenteerde ghelijck sij wel gepresenteert hebben dat sij alle die boecken die haer het classis opleyden ofte begeerden die schoolkinderen wel te leren. Evenwel soo en waren die mannen daer niet mede tevreden, maer sij gaven soodanige schoolmeesters enige tijt haer bedencken daerop of sij haren schooldienst verlaten wilden dan of sij begeerden onderteyckeninge te doen.

50

Den vierentwintichsten november soo isset afgeschaft dat die schutterij niet meer waecken en sal gelijck sij van het

jaer van tien begonnen hadden ende hebben het tot den vierentwintichsten november anno 1619 toe ghedaen totter tijt toe dattet wederom van die vroetschap afgeschaft is geworden.

51

Den negentwintichsten december doen isset van die heren afgeschaft met believe van Sijn Princelycke Excelency dat die soldaten niet meer op het stathuys waecken en souden ghelijck sij den negenden martyus anno 1619 begonnen hadden soodat die soldaten nou niet meer dan op een plaets en waecken, te weten achter die stadswaech en daer setten se bij daech twee schiltwachten tegelijck ende bij nacht drie tegelijck uut.

52

Den selven dach, te weten den negenentwintichsten december, doen isser een burger voor schout en schepens ontboden en men heeft hem ghevraecht offer op karsdach 't smorgens vroeck v armiaensche vergaderinge in sijn huys gheweest is, want het was den officier soe geseyt. Nou desen voorschreven burger die en wilde niet bekennen noch oock niet ontkennen datter armiaense vergaderinge in sijn huys geweest was, soe wordent bij schepens goet gevonden dat men desen man in die gevanckenis soudentotter tijt toe dat desen voorschreven burger die voorschreven saeck bekent ofte ontkent hadden ende desen voorschreven burger is ghe-naemt C.A. ende was een garentwijnder van sijn ambacht.

53

Den vierden januariius anno 1620 doen is desen voorschreven burger C.A. ghe-naemt wederom voor schepens verhoort en door veel reden die sij met desen ghevangen burger ghehat hebben, soe heeft desen gevangen bekent dat die armianen begonnen hadden in sijn huys te vergaderen om predicacye te hooren, soo hebben sij gemerckt ende gesorcht dat sij verklickt soude worden. Soo hebben sij 't niet bestaen durven om te prediken, maer sijn daer uutghescheyden en hebben daer doen niet ghepredickt.

54⁺⁺(1620)

1620. Den achtsten januariius 't savonts en oock op anderen dagen mede soo heeft den officier met sijn dieners in verschaeyden huysen gaen soecken

om te besien ofte die remonstranten ofte anders anders ghe-naemt armianen, ergens vergaderinge hielden en hij en heeft se niet konnen betrapen.

55

Den seventienden januarii soo is den voorschreven burger C.A. ghe-naemt ende was een garentwijner van sijn ambacht ghekondemneer in die boeten van 425 karolus guldens omdat hij bekent hadde voor schepenen dat die remonstranten op karsdach 't smorgens begonnen hadden in sijn huys te vergaderen om predicacye te hooren en omdat sij merckten dat sij van enige soldaten verklickt souden worden, het welke oock soo geschiet is. Soo sijn sij daer uutghescheyden soodat den predikant daer niet ghepredickt en heeft. Nou dese voorschreven burger stont in sijn sentency dat

hij die 425 gulden binnen den tijt van vierentwintich uren opbrengen most, of men soude sijn goet bij executyue doen verkopen en men heeft den selven dach te weten den seventienden januariius die schoutendienaers in sijn huys geset om die man en oock om het goet te bewaren.

56

Den driewintichsten negentienden januariius is dese voorschreven man wederom van den schout met sijn dienaers uut den huys gehaelt ende weder ghevangen gheset omdat hij die voorschreven 425 gulden niet binnen die tijt van vierentwintich uren niet op gebracht en hadde, ghelijck sijn sentency ghegaen was. Nou dese man en was

+

sijn middel soo groot niet, dat hij dat voorschreven gelt opbrengen mochte. Maer ⁺⁴³⁴⁴ den voorschreven man heeft gepresenteert voor schout en schepens dat hij met zijn huysvrouw en kint met haer aentrecken de kleren. Soo sij gingen en stonden wel begeerden uut sijn goet te gaen en laten mijn heren voort met sijn goet doen soo 't haer liefden. Maer mijn hereen den schout en schepens en waren daer niet mede tevreden, want sij sagen wel als sij het goet al deden verkopen dat daer soo veel niet en was. Dat den officier aen die voorschreven 425 gulden niet en soude mogen komen, soodat schout en schepens begeerde dat die voorschrevenen man sijn goet selve soude laten verkoopen en besien wat gelt dat hij daer-

van maken mocht ende wat ghelt datter dan noch aen tekort quam dat het voorschreven goet soo veel niet ghegouwen en hadde dat den officier die voorschreven 425 gulden daer van krijgen mochte. Daer mocht dese voorschreven man ofte sijn huysvrou raet om soecken want het voorschreven gelt most er eerst wesen eer den man uut die ghevanckenisse koomen mocht ende indien het voorschreven gelt niet opghebracht en worden soo seyden die schepens dat sij den man uut die stat bannen souden. Soo isser een goet burger C.C. ghenaempt en was een kuyper van sijn ambacht ende was dese voorschreven ghekondemneerde sijn buerman voor schout en schepens ghegaen en heeft haer ghevraecht om oorlof of

+

hij met noch een goet burger mochte gaen om dit voorschreven gelt van enige ⁺⁴³⁴⁶
goetwillige burgers te halen en dat den officier te geven. Maer den schout en schepens
en wilden daer geen konsent toe geven, want sij wisten wel dattet het hof hadden
laten verbieden. Wie dat daer enich ghelt toe gaf soude twiehondert gulden verbeuren
van boeten, want het hof en begeert niet dat men die armianen enighe bijstant sullen
doen om daer wat toe te geven als sij in boeten ghevallen zijn.

57

Den driewintichsten januariius soo hebben men raet ghesocht om het voorschreven
gelt bij malkanderen

te krijgen en men heeft het voorschreven gelt, te weten de 425 gulden, den schout ghebrocht onvrij om den voorschreven ghevangen te lossen. Nou desen ghevangen en mochte d noch uut die ghevanckenisse niet koomen of daer moste noch 25 gulden wesen van onkosten. Want die schouten dienaers hadden seven etmael in het goet van desen voorschreven gevangen geseten om dat te bewaren. Want daerom moster dese voorschreven 25 gulden meer sijn, souden ghecondemneerden ghevangen d uut die ghevanckenisse koomen. Nou dit voor schreven gelt te weten 450 gulden is den drie en twintigsten januarius opgebracht en soo dese ghevangen uut die gevanckenisse verlost.

+

Noch hadde ick bijna noch vergeten te schrijven, te weten dit navolgende doen ⁺⁴³⁴⁶
nou die schoutendienaers in dese ghecondemneerde ghevangen sijn goet saten om
dat te bewaren, soo en wordent die dienaers noch alleen niet betrouwt, maer 't snachts
moster noch een deel soldaten omtrent het huys, daer die dienaers in et het waren
om het goet te bewaren die schiltwacht houwen omdat daer toch gheen goet uut
ghedragen soude worden.

58

Den sevenentwintichsten januariius doen isser een burger genaempt J.A. ende was
een scheermaecker van sijn ambacht, voor schout en schepenen

ontboden en sij hebben hem hart aengeseyt datter den twieden karsdach armiaensche vergaderinge in sijn huys gheweest was. Het welcke desen voorschreven man met waerheynt ontkent heeft. Nou dese voorschreven man dit dus voor schout en schepens ontkent hebbende, soo hebben sij strackx desen man sijn huysvrou oock voor schout en schepens ontboden en men heeft haer oock aengheseyt datt er den tweden karsdag armiaensche vergaderinge in haer huys gheweest was. Het welcke die vrouwe oock met waerheynt ontkent heeft. Soo hebben mijn heeren tegen dese twee voorschreven personen ghesaeyt dat

sij voor die tijt wederom nae huys gaen souden. Als sij haer wederom hebben wilden sou men haer ontbieden.

59

Den selven dach, te weten den sevenentwintichsten januariius, soo isser een burger R.H. gheuaemt ende was een spijckerkramer voor schout en schepens met sijn huisvrou ontboden. En men heeft haer hart aenghesaeyt dat sij den tweden karsdach tot desen voorschreven schaermaecker in die armiaensche vergaderinge gheweest waren. Het welcke sij allebey met waerheyt ontkent hebben.

Den viertienden februarius dan isser een plackaet afgepubliceert, dat uut het hof ghekoomen was, dat mijn heeren verstaen hadden datter enige van die remonstantse predikanten die sij uut het lant ghebannen hadden en hadden haer oock uut het lant laten gevangen wechvoeren, datter enige van die wederom in het lant in het haeymelijck quaemen prediken. En oock mede enige remonstrantse predikanten hadden mijn heeren verstaen datter enige van die remonstrantse predikanten die daer beloften gedaen hadden dat sij haer stil souden houden en niet meer prediken, omdat sij in het lant souden blijven. Soo hebbender enige haer daer in beswaert gevonden dat sij het pont

dat haer die heer gegeven hadde in die aerde begraven souden. Ende dat sij dat niet op woecker souden mogen stellen om winninge daer mede te doen. Dese hebben sommige het Hof laten weten, dattet haer van harten leet is dat sij sulcke beloften gedaen hebben en hebben het Hof dese beloften wederom ontsaeyt. Ende sijn mede uut het lant vertrocken bij die andere gebannen predikanten. Soodat se het Hof wederom ingeroepen heeft binnen drie etmael, haer te koomen verantwoorden, ofte het Hof soude haer mede het lant ontseggen, ghelijck het Hof die anderen predikanten ghedaen hebben. Ende het hof heeft laten apubliceren, soe daer iemant was die konde vernemen, datter een van dese uutgeseyde predikanten

in het lant was. Dat hij dat den officier van die stadt ofte plaets waer het soude mogen wesen soude aenseggen, indien dat den officier dan die ghebannen ofte vertroocken armiaens predikant ghevangen kreech. Soo soude den voorschreven aenbrenger vijfhondert gulden van 't slants middelen daervoor ghenieten, omdat hij sullcken predikant aenghebrocht ofte verklickt heeft.

Oock stonder mede in het voorschreven plackaet soo der iemant waer die sekerheyt hadde waer een van dese voorschreven armiaense predikanten gelogeert was ofte ghelogeert hadde gheweest, als sij in het lant

waren. Al waert een jaer voor desen dach gheschiet dat sij dat den officier van die stat ofte plaetse, daer het soude mogen gheschiet sijn, soude koomen aenseggen. Ende indien men dan bevont dat den aenbrenger ofte verklicker sijn seggen waer was, soo soude men den verklicker dan driehondert gulden uut des lants middelen geven. Ende indien den officier enige van dese voorscheven armiaensche predicanten ghevangen konde krijgen, die soude die heeren dan in een ewige ghevanchenisse doen setten ofte aen den lijve straffen nae ghelegentheynt der saecken soo 't mijn heeren conde verstaen.

61

Den negentwintichsten martius 't sondaechs 't smorgens soo isser een serjant van kappeteyn morghens kompeny onder die predikacy in die groote kerck ghekoomen. En heeft den officier van die stat uut die predicacy ghehaelt en heeft hem aenghesaeyt dat die armanen buyten vergadert waren. Oock soo heeft den voorschreven serjant in het kapel onder die predicacye ghegaen daer die Engelsche ofte Schotten predickten en heeft daer veel soldaten uut die predicacye ghehaelt. Ende oock soo heeft dese voorschreven serjant omtrent twintich ofte dertich musketiers van die wacht

ghehaelt. Dese voorschreven soldaten en oock den officier met sijn dienaers sijn altsamen nae buyten ghegaen om die armianen te stooren soo sij vergadert hadden gheweest. Maer sij en waren op die tijt niet vergadert noch en hadden niet in 't sin om op die tijt buyten vergaderinge te houwen. Maer sommige van die armianen waren 't smorgens buyten ghegaen om wat te wandelen en dat hadden enighe soldaten ghesien die doentertijt buyten gingen wandelen en die brachten die tijdinge in die stadt dat die armianen buyten vergaderinge hielden. Daerom sijn deese voorschreven ghasstten uutghetogen om huycken en mantels te halen, soo sij meenden, maer het heeft haer doen ghemist.

62

Den vierentwintichsten maeii isser wederom een kompeny soldaten uut Alckmaer vertrocken nae Schiedam.

63

Den eenendartichsten maeii soo is den officier met sijn dienaers met een burgermeester J.v.N. ghenaemt met ontrent twaelf musketiers, soo mijn van die stoepwacht gheseyt is, 't snachts uut die stat ghelaten om die Remonstranten te verstooren die bij nacht buyten die stat predickten en oock predicacy hoorden. Maer sij hebben een misganck ghehat, soodat sij niemant van die remonstranten ghevonden hebben.

Den sevenden augustus sijn der twie kompeny soldaten uut Alckmaer vertrocken.

Den twaelfden augustii isser wederom een kompeny soldaten binnen Alckmaer ghekoomen.

Anno 1621 den 2 maert isser een burger M. Krijn ghe-naemt. En was een surgijn gevangen ghenomen om datter eertijts wel 3 ofte 4 maenten gheleden een pasquil ghestroeyt was. En hij hoorde het inhoud van die pasquil vertellen van een van die muysikalen die hem selver ghelesen hadde. Want sy soo een kolege muysyckers meest alle dagen bij malkanderen quamen ende in die muysyckkamer worde van dit

voorschreven pasquil verhaelt en den inhoud vertelt daer heeft dese voorschreven *Meester* Krijn opgevraecht of het pasquil al leelijker ghemaect was als men nou dagelijckx sach gebeuren. Om dese voorschreven woorden worden hij van die onderschout en dienaers uut den huys ghehaelt en tot den opperschout gebrocht en van daer is hij van den onderschout en dienaers uut last van den opperschout ghebonden ende gevancklijck ghelaeyt in die ghevanckenisse ghelijck men dieven ende andere quaetdoenders gewoonlijck is te doen. Want dese voorschreven vraech van het pasquil is voor den officier gekoomen soodat den officier dese voorschreven M.K. daerom ghevangen ghenomen heeft soo dat dese voorschreven *meester* Krijn daerom tien dagen moste gevangen wesen van den 2 maert tot den 12 maert en doen is hij van mijn

heeren die schepens gekondemneert in die boeten van 6 pont groot ofte 36 gulden en dat gelt most opgebracht wesen eer dese voorschreven ghevangen uut die gevanckenis gaen mocht. Nou deese voorschreven ghevangen en hadde soo veel gelt niet bij hem om die boeten strackx te geven. Maer bat mijn heeren die schepens om soo lanck respijt te hebben dat hij dat ghelt strackz uut sijnen huys mochte halen. Maer mijn heren die schepens en wilden hem dat niet concenteren. Soo heeft hij die schepens ghebeden off er niemant en was die voor dat voorschreven gelt soo lanck borch wilde wesen. Hij soude als een man met eren het ghelt strackx daer brengen. Soo hebben mijn heeren die schepens ghesaeyt dat hij op geen borch uut gaen en mocht. Maer het gelt moster eerst wesen eer hij uut die ghevanckenis koomen mocht. Soo gebeurdet bij geval datter een goet burger, B.R.

ghenaempt op het stathuys was die daer ginck wandelen ofte yet te doen hadde. Die goede vriend die heeft dese reden verstaen dat dese voorschreven *Meester Krijn* uut die ghevanckenis niet koomen en mocht ofte die voorschreven boeten van 36 guldens moster eerst wesen. Dese voorschreven goede burger ofte vriend heeft sijn beurs aen *Meester Krijn* ghesonden ende hij heeft *Meester Krijn* laten weten dat hij uut die beurs den officier die boeten betalen soude. Hij soude het gelt van hem wel weer krijgen. Het welcke *Meester Krijn* alsoo ghedaen heeft ende soo is dese voorschreven ghevangen wederom uut die ghevancknisse ghekoomen.

Anno 1667 den 27 oktober

Die Jan van Foreest ofte anders genaemt Gesteranus, geweest predikant tot Alkmaar den sestienden maercius in 't jaar onses Heere 1619 gedaen heeft tege Plancius van Amsterdam en Harmanus van d Enkhuyze, beyde gekommeteerde k predikanten van het Dorts Sinody. Ende daar bij wesende die kontrereмонstrant, de predikante die onder het Alkmaarse klassis behoorde.